

Підводячи підсумок проведеному аналізу особливостей становлення і розвитку найважливіших політичних партій ФРН можемо констатувати, що у сучасній Німеччині глибоко пустила корені ідея правової і соціальної демократичної держави, що виходить із пріоритету прав та свобод окремої людини стосовно держави і товариства. У якості її носіїв виступають партії центристського спрямування: ХДС/ХСС (Християнсько-демократична спілка (Християнсько-соціальна спілка). ВДП (Вільно-демократична партія), СДПН (Соціал-демократична партія Німеччини). Важливу роль у формуванні політичної культури відіграли партії ХДС/ХСС, СДПН і ВДП. Завдяки їхнім зусиллям у Німеччині встановлена ліберально-демократична модель держави у формі парламентської республіки, основними характерними рисами якої є: пріоритет прав і свобод окремої людини, верховенство закону, поділ влади, право участі народу в процесі прийняття політичних рішень, чіткі соціальні гарантії для кожної людини і т.д. Між ними існують розбіжності щодо завдань держави, масштабу її втручання в економіку, її ролі в соціальній сфері, ступеня демократизму і т.д. Партійна система Німеччини являє собою систему „двох з половиною партій”. Впродовж німецької історії поряд з основними партіями – Соціал-демократичною і блоком Християнсько-демократичний союз /Християнсько-соціальний союз – в парламенті діяла нечисленна третя партія – Вільна демократична, коаліція з якою забезпечувала одній з основних партій парламентську більшість і право формування уряду. У ФРН до об'єднання країни діяли три найбільші політичні партії, і які зберегли свою силу і в об'єднаній Німеччині: Соціал-демократична партія Німеччини (СДПН); Християнсько-демократичний союз (ХДС)/Християнсько-соціальний союз (ХСС) і Вільна демократична партія (ВДП). У 1983 р. на політичну сцену вийшла четверта партія – „Зелені”. У НДР Соціалістична єдина партія Німеччини (ЄСПН) і дрібні партії, що контролювалися нею, повністю визначали соціальне, економічне та політичне життя країни.

УДК: 327.39.(4)

Джерела та література:

1. Дюверже М. Политические партии / Пер. с франц. - М.: Академический Проект, 2000. - 538 с.;
2. Примуш М. Політичні партії як правовий інститут // Нова політика. - 2000. - № 5. - С. 32-36;
3. Сартори Дж. Вертикальная демократия // Полис. - 1993. - №2. - С. 35-43;
4. Тезінг Й., Гофмейстер В. Політичні партії в демократичному суспільстві. - К.: Вища школа, 2001. - 126 с.;
5. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем. - Л.: Тріада плюс, 2004. - 528 с.;
6. Alemann U. v. Das Parteiensystem der Bundesrepublik Deutschland, Bundeszentrale für politische Bildung, Opladen, - 2003. - 283 s.;
7. Beyme K. v. Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, Wiesbaden: VS-Verlag, - 2004. - 283 s.;
8. Niclauff K. Das Parteiensystem der Bundesrepublik Deutschland, Paderborn, - 1995. - 254 s.;
9. Oberreuter H., Kranenpohl U., Olzog G., Liese H.-J. Die politischen Parteien in Deutschland: Geschichte, Programmatik, Organisation, Personen, Finanzierung. - München: Olzog, 2000. - 295 s.;
10. Rudzio W. Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, Opladen, - 2003. - 590 s.

Alyona Tyron

Peculiarities of Establishment and Development of Federal Republic of Germany's Party System

The body of the article goes on to discuss the problem of establishing and developing the Western Germany party system. Germany is the European state, main parties of which are of great importance. It should be noted that coordinative activities grounds of German main political parties were laid throughout WWII and Germany uniting. Consequently, FRG gained powerful stability. In the course of German history, a minor third party Free Democratic Party existed together with the Socialist Democratic Party and the Christian Democratic Union, guarantying parliamentary majority and the right to form government.

Key words: party system, political party, civil society, party pluralism, democracy, parliamentary republic.

© Галина Ткач
(м. Рівне)

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ГЕНЕЗИСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Автор аналізує основні підходи до концептуального розуміння європейської ідентичності, які визначають різні фактори виникнення цього феномену: біологічний, культурологічний, політичний, територіальний та особистісний. Серед основних чинників формування європейської ідентичності автор називає спільне економічне життя, федеральні демократично легітимізовані органи, демократизацію суспільства на національному та на європейському рівнях, прийняття конституції ЄС, культурну і освітню політику ЄС і держав-членів, європеїзацію системи освіти, інформаційне забезпечення широких верств громадськості, систему зв'язків з громадськістю держустанов та європейських інституцій.

Ключові слова: європейська ідентичність, інтеграція, інформаційна складова, глобалізація.

Актуальність дослідження чинників формування європейської ідентичності обумовлена тим, що, декларуючи світові свої євроінтеграційні прагнення, Україна виявилася не готовою до європейскості. Сьогодні значна частина українців не лише на сході, але і в інших регіонах країни не усвідомлює себе європейцями. Така ситуація робить актуальним розгляд європейської ідентичності як „образу для своїх”, що дозволить виявити принципи входження в європейську спільність, критерії віднесення до цієї спільності, способи маркування її специфіки, шляхи досягнення визнання, механізми прилучення до культури [3,

с. 3]. Дедалі більше в практично-політичному житті України постає проблема формування європейської ідентичності, а в політичній науці актуалізується проблема дослідження чинників цього процесу.

Українські політологи розглядають багатомірний і складний концепт європейської ідентичності у різних аспектах, зокрема, досліджуються – взаємовпливи формування європейської ідентичності та процесів євроінтеграції [15], особливості процесів становлення та розвитку регіональних ідентичностей (центральноєвропейської, східноєвропейської, південно-східноєвропейської) [12], ефект норм у формуванні європейської ідентичності українців [2], створення відповідної сфери публічного обговорення, або цілісного європейського дискурсу [5], освіта як ключовий чинник визначення і досягнення європейської ідентичності (тотожності) на підставі забезпечення мобільності (географічної, соціальної, фахової) [7] спільна європейська історико-культурна традиція як основа формування європейської ідентичності в контексті міжкультурної взаємодії [6] та інші фактори, що впливають на формування європейської ідентичності.

Проте, у вітчизняній науковій літературі генезис європейської ідентифікації безпосередньо не розглядався, не здійснювалися також і спроби систематизувати чинники, що визначають процес її формування на індивідуальному та груповому рівні. Саме тому предметом нашого дослідження став генезис європейської ідентичності. Метою статті є виявлення факторів становлення європейської ідентичності в українському суспільстві.

До того, як безпосередньо перейти до аналізу генезису та чинників європейської ідентичності, варто зробити кілька термінологічних уточнень. У політологічному контексті ми трактуємо генезу (греч. – genesis) як походження, становлення і розвиток, результатом якого є певний стан політичного феномена, що вивчається.

Визначаючи специфіку і відмінні риси європейської ідентичності, зустрічаємось зі значними труднощами. Пошук загальної ідентичності європейців все ще є не відформатованим. У популярному словникові „Вікіпедія” вона трактується як почуття особистої ідентифікації з Європою [20]. Як зазначають деякі дослідники, протягом останніх п'ятдесятьох років під європейською ідентичністю розуміли спільність принципів, прийнятих властиво СС, які розділяють майже всі народи континенту: демократія, воля, права людини, терпимість і примирення європейських націй [19]. Проте ці принципи ми бачимо не лише у Європі.

Російська дослідниця Н. Олександрова зазначає, що при вивченні європейської ідентичності вчені використовують два основних підходи: „зверху-донизу”, прихильники якого наголошують на загальній спадщині (історія, цінності, етнос і т.д.), та „знизу доверху”, прихильники якого скрупульозно відслідковують, скільки людей дійсно визначають

себе європейцями і що вони під цим розуміють [1]. Перший підхід, на нашу думку, більшою мірою пов'язаний з теоретичними дослідженнями, другий – з емпіричними, які останнім часом дають цікаві висновки, що визначають напрямки подальших теоретичних аспектів досліджуваної проблеми. Одне з таких досліджень європейської ідентичності молоді Європи проводив науковець із Кембриджа Д.Фаас, який зробив парадоксальний висновок – незважаючи на деякі знання про Європу, ні білі, ні турецькі студенти Німеччини не вважали себе „європейцями”. Вчений виявив, що більшість учнів ставили європейську ідентичність у залежність від досить різних чинників

- залежно від місця свого проживання – „я знаю одну Німеччину, от якби я побував кілька років в Іспанії, я міг би сказати, що я європейець, зараз я просто не знайом з іншими країнами”;

- залежно від батьківського впливу – „мої батьки багато чого знають і багато чого мені розповіли про інші країни й культури”;

- залежно від шкільної програми – „ми вчимо в школі багато європейських мов, говоримо італійською мовою, по-англійському й по-французькому, і це робить мене набагато європейцем” [16].

Прикладом інших, більш масштабних емпіричних досліджень проблематики європейської ідентичності, які останнім часом здійснювали соціологи, можуть бути дослідження Євробарометра, що охоплюють всю Європу, та дослідження вчених голландського університету у Тільбурзі, що базуються на даних опитування, проведеного серед 40 000 чол. у 33 європейських країнах. Останнє менш відомо. Воно охоплює всі європейські країни від Ісландії до Туреччини, від Португалії до України. Автори дослідження вважають, що Європа єдина лише у політико-економічному контексті. Що ж стосується моральних цінностей європейців, то вони розрізняються, отже єдиної європейської ідентичності не існує і саме твердження про єдину систему цінностей європейських народів – неспроможне. З неменшим успіхом можна було б міркувати про спільні риси європейців і китайців. Дослідження показали, що більш за все європейців, що самовизначилися, проживає у Люксембурзі (у відсотках до всього населення країни), а в Росії, на Україні і в Румунії – навпаки, їх кількість вкрай невелика [19].

Ми будемо визначати європейську ідентичність, відрізняючи її від європейської самосвідомості як усвідомлення власної приналежності до Європи, ми розглядаємо як сукупність характеристик, що відрізняють європейців від неєвропейців у традиціях, культурі, способі життя і системі мислення [8]. Європейську ідентичність ми також відрізняємо від поняття „ідентичність Європи” та „ідентичність Європейського співтовариства”, які досить часто вживаються в науковій і публіцистичній літературі.

Генезис європейської ідентичності, на наш погляд, має розглядатися як складова суб'єктивної реальності,

що перебуває в діалектичному взаємозв'язку із суспільством. Європейська ідентичність, як і будь-яка інша, формується, підтримується, видозмінюється або навіть переформовується соціальними процесами.

Генезис європейської ідентичності – це процес становлення індивідуальної або колективної тотожності соціального суб'єкта з європейською культурою, європейськими цінностями та європейським континентом, під час якого людина визначає себе, свої пріоритети та своє місце в європейському світі. Європейська ідентичність, як і будь-яка інша, є динамічним утворенням і змінюється протягом життя індивіда. Її формування відбувається за допомогою різних психологічних механізмів, дослідження яких має бути предметом окремого дослідження. Що стосується чинників впливу на цей процес, однозначності у сучасній політології немає. Це пов'язано як з різними підходами до тлумачення сутності європейської інтеграції.

Ми погоджуємося з думкою, що сьогодні можна говорити про кілька основних підходів до концептуального розуміння європейської ідентичності, які обумовлені різними чинниками виникнення феномену європейської ідентичності – біологічний, культурологічний, політичний, територіальний та особистісний [14]. До цього переліку, на наш погляд, потрібно додати і соціально-економічний.

На першому місці становлення європейської ідентичності, без сумніву, є спільне економічне життя. У той же час, як відомо, розвиток у напрямкові утворення європейського внутрішнього ринку супроводжувався певним відчуженням громадян від бюрократії ЄС. Неоднозначно також може бути оцінено і вплив запровадження спільної валюти (до того ж, теж не для всіх членів) на створення європейської ідентичності. Проте економіка, залишаючись важливим фактором зміцнення європейської ідентичності, повинна отримати „підкріплення” з боку політичних інституцій.

Біологічний підхід пов'язує європейську ідентичність з расовим походженням, а її генеза обумовлюється відповідно утворенням європеїдної раси. Європейська ідентичність – продукт життєдіяльності представників європеїдної раси, належність до якої усвідомлюється як на рівні індивідуальної, так і на рівні колективної свідомості.

„If you're white, you're allright!” („Якщо ти білий, з тобою все в порядку!”) – проголошує расистське гасло. Деякі дослідники вважають, що ідеологія сучасних європейських еліт, нерідко відкидаючи християнську ідентичність європейського континенту, згадує про те, що вони „білі”. На місце віри приходить примітивна біологія, що розрізняє членів своєї й чужої зграї як собак по породі. „Ідентичність Європи – це християнська ідентичність. Коли неї заперечують, на її місце приходить аж ніяк не розум і воля, але примітивне варварство” [18].

Саме з таких позицій трактує існуючі проблеми становлення європейської ідентичності канадський

медіамагнат К. Блек, висловив думку, що проблема чисельності населення Євросоюзу стає особливо актуальною у світлі росту економік Китаю і Індії, де проживає 40% усього населення планети. „Європейці зникають із земної кулі як раса. Треба забути про національні протиріччя, мовні бар'єри та інші малозначущі моменти національної ідентичності. Настав час рятувати європеїда як підвид, інакше в Європі просто **не залишиться європейців** (підкреслено нами – Г.Т.). Єдиний шлях демографічного порятунку Європи – це прийом Росії до складу Євросоюзу”, – пише К. Блек [9].

Територіальний підхід концентрує увагу на просторовому вимірі європейської ідентичності, вважаючи, що головним чинником її становлення є спільна територія, на якій проживають носії даної ідентичності. На думку Е. Рейтера [10], формування європейської ідентичності залежить, не тільки від організації, але і від „правильної” географії Об'єднаної Європи. Враховуючи, що географія Об'єднаної Європи як спільного політичного утворення буде ідентично утворюючим фактором, так званий Захід має слугувати принциповою орієнтацією для географічних кордонів ідейно-політичної Європи. Саме країни греко-романської культури та подальшого християнського розвитку античної спадщини складатимуть географічні рамки ціннісної Європи. При цьому не має принципового значення проведення відмінностей між католицько-протестантським Заходом, Центральною Європою та християнсько-православною Східною Європою [10].

Термін Центральна Європа також не є усталеним. Прихильники одного напрямку вбачають сутність дефініції „Центральна Європа” в сенсі геополітичного поняття, а не історико-географічного, який включає в себе держави від Балтики до Адріатики та вказує на їх спільну історичну долю і спільність перспективи. Сьогодні Європа (зокрема Центральна і Східна), відмовляючись від комуністичної ідентичності, докладає активних зусиль самовизначення як зі своєю національною ідентичністю, так і зі своїм місцем в ЄС. Європейська ідентичність не завжди асоціюється безпосередньо з ЄС, оскільки його історія донедавна не передбачала участі в ній цих держав, так і сама історія ще недостатньо довга. Окрім цього, держави Центральної Європи не тільки важко співвідносяться з ідентичністю ЄС, але і з ідентичністю самої Європи. Хоча їх ідентифікація спонукає їх рухатись в Європу, що обумовлено їх історичним походженням та генетичною пам'яттю [13].

Представники політичного підходу розглядають цю ідентичність як сполучення політичних цінностей і принципів, що одержали визнання як основа єдності ЄС, як результат і одночасно передумова міждержавної інтеграції. Зрозуміло, що Європа, виступаючи об'єктом ідентифікації, являє собою культурно-історичну спільність, проте вона має і політичне оформлення. У зв'язку із цим на формування даної

ідентичності значний вплив здійснює політичний розвиток континенту, у процесі якого поступово викристалізуються європейські політичні традиції та демократична практика, входження в які дозволяє індивідові відрізнити себе від членів інших подібних утворень і базується на усвідомленні спільності політичного життя, традицій, цінностей та певній історичній спадкоємності [13, с. 12].

Культурологічний підхід тлумачить європейську ідентичність з позицій загальної європейської культури. Е. Райтер, наприклад, вважає, що розвиток європейської ідентичності здійснюється на основі культурної спадщини і історичних традицій. Проте феномен європейської ідентичності (хто ми, європейці?) виникає не лише через духовне споріднення, але і через заперечення (через розходження між нами і ними) [10].

Проте деякі дослідники висловлюють певний скептицизм відносно ролі культурного чинника формування європейської ідентичності. Так російський науковець Г. Вайнштейн пише, що можливість вибудовування європейської ідентичності на основі якоїсь культурної спільності європейських народів є досить сумнівними.

Разом з тим, вчений підкреслює значення фактору культури взагалі як для утвердження суспільної ідентичності, так і для формування європейської ідентичності. Він посилається на слова одного з батьків-засновників ЄС Ж. Монне, який незадовго до своєї смерті зазначав, що, якби в нього була можливість заново почати процес європейської інтеграції, він почав би його не з економіки, а з культури. Але разом з тим, вважає Г. Вайнштейн, реальні шляхи перетворення культури в якийсь цементуючий компонент європейської єдності проглядаються важко. „Мова, звичайно ж, не йде про те, що подібна стратегія припускала б ігнорування національної своєрідності європейських культур, – пише дослідник. – Навпроти, прихильники ідеї європейської спільності бачать у культурному плюралізмі континенту одну з відмінних рис і достоїнство європейської культури („єдність у різноманітті“). ...Однак, говорячи про ті елементи європейської культури, які безсумнівно сприяють зімкненню народів, адепти пан-європейської ідентичності явно недооцінюють певний дезінтеграційний потенціал, закладений у сьогоднішньому культурному ландшафті Європи [4].

У чому саме полягає „дезінтеграційний потенціал“ культурного ландшафту сучасної Європи? На думку Г. Вайнштейна, проблема не тільки в збереженні національних ідентичностей, що спираються на унікальну культуру, на унікальні національні символи, національні міфології і культурні цінності. Набагато важливіше, по-перше, те, що багато компонентів культури зберігають стійку пам'ять про міжнаціональні конфлікти і криваві сутички, що зіграли трагічну роль у європейській історії. По-друге, культурне різноманіття Європи всі частіше обертається сьогодні культурною несумісністю, а в ряді випадків взаємною відчуженістю

й ворожістю різних національних і етнічних груп у складі населення ЄС [4].

Особистісний підхід тлумачить європейську ідентичність як спільність рис характеру та індивідуальні особливості життєвої позиції та поведінки представників європейської спільноти. На наш погляд, цей підхід є досить близьким до культурологічного. Про це свідчить і висловлювання Е. Райтера, який писав: „Європа, перш за все, усвідомлюється як ідейно-єдина сутність (ціннісне співтовариство)” [10]. Проте варто зазначити, що цей підхід є найменш розробленим у сучасній політологічній науці.

Релігійний підхід, також досить близький до культурологічного, як один з головних системоутворюючих компонентів європейської ідентичності бере релігійну спільність Європи, поєднання християнською вірою і тим місцем, що займають у житті європейців католицька й протестантська церкви. Однак, поширення християнства аж ніяк не обмежується європейським континентом, оскільки цінності і символи християнства поширені далеко за межі Європи, а саме релігія не для всіх є визначальним чинником життя. Крім того, на тлі секуляризації духовної життя населення європейських країн неоднорідності християнських церков, поширених в європейських країнах, дедалі більше сьогодні в Європі поширюється іслам. У цих умовах залишається значно менше підстав бачити в релігії чинник становлення європейської ідентичності.

Завершуючи аналіз факторів становлення європейської ідентичності, варто зазначити, що на різних історичних етапах розвитку суспільства пріоритет можуть мати різні соціальні процеси. Як це відбувалося в історії американського суспільства досліджував С. Хантингтон. Аналізуючи генезис американської ідентичності, науковець вказував, що спочатку ідентифікація відбувалася через виявлення етнічної і культурної приналежності, насамперед – через релігію. Пізніше, щоб виправдати незалежність від колишніх співвітчизників у Європі, на перший план вийшла ідеологія. Білий колір шкіри, британське походження, протестантизм – ці елементи американської ідентичності стали пріоритетними, на думку вченого, у ХУІІ і ХІХ ст. Наприкінці ХІХ ст. – до початку Другої світової війни, коли етнічний елемент ідентичності був розширений і містив у собі не тільки англійців, але і німців, ірландців і скандинавів, коли зріс потік іммігрантів із країн Південної й Східної Європи, етнічна ідентифікація фактично припинила своє існування як ключовий елемент американської ідентичності. Після війни її долю повторила ідентифікація расова. І до 70-х р. американська ідентичність, на думку дослідника, визначалася через культуру і віру [17, с. 72-73].

Отже, у контексті сучасного концептуального розуміння європейської ідентичності є, як найменше шість основних факторів генезису європейської ідентичності: соціально-економічний, расово-

біологічний, географічний, культурний, політичний і ціннісно-нормативний. Саме вони визначають механізм становлення європейськості як індивідуальної і колективної ідентичності, носіями якої є окремі особи та певні соціальні групи, що мешкають у різних країнах європейського континенту.

Європейська ідентичність є результатом свідомого сприйняття дійсності, яке залежить як від соціалізації індивіда, так і від об'єктивних умов існування сучасного українського суспільства. Ця ідентичність не залишається незмінною константою. На сучасному етапі її трансформації відбувається складний процес пошуків нової спільності, що формується, а тому неминуче виникають проблеми її генезису, структури і кордонів. Щодо перспективи наступних досліджень, то варто зауважити, що зазначені проблеми є привабливими і в теоретичному плані, і в практично-політичному контексті європейської інтеграції України.

Джерела та література:

1. Александрова Н. В. К вопросу о формировании европейской идентичности. – Журнал ПОЛИТЭКС. – 2008. – № 3. – С. 272-285; 2. Андрусів В. Нормативний курс формування європейської ідентичності // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 135-146; 3. Ахнаева Н. А. Феномен петербургской идентичности: анализ конструирования и функционирования : дис. ... канд. социол. наук : 22.00.06 : Санкт-Петербург, 2004. – 126 с.; 4. Вайнштейн Г. Европейская идентичность. Возникающая реальность или фантом? // Полис. – 2009. – № 4. – С. 123-134; 5. Європейський клуб. Підтримка та розвиток європейської ідентичності в Україні. Проблема, на вирішення якої спрямовано проект. – Режим доступу: http://maidan.org.ua/wiki/index.php/Європейський_клуб; 6. Колосок Т.С. Спільна європейська історико-культурна традиція як основа формування європейської ідентичності в контексті міжкультурної взаємодії. – VI Культурологічні читання пам'яті В.Подкопаєва „Національний мовно-культурний простір України в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів”: Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 3-5 червня 2008 р. – К.: ДАКККіМ, 2009. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_7.php; 7. Лавриченко Н.М. Педагогічна компаративістика як інструмент розбудови освітнього простору у контексті європейської інтеграції. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/content/07Inmieo.html>; 8. Наринский М.М. Европейская цивилизация и европейская идентичность // Программа „Межрегиональные исследования в общественных науках”. Аналітика. – Режим доступу: http://www.iriss.ru/display_analyticsitem?id=000199990259; 9. Павлова О. Эксперты бьют в набат // Демоскопом Weekly. – № 225 – 226. – 5 - 18 декабря 2005. – Режим доступу [\[ta06.php\]\(http://www.demoscope.ru/weekly/2005/0225/gaze-ta06.php\); 10. Райтер Э. Идея европейской федерации // Современная Европа. – 2000. – Вып.2, апрель-июнь. – Режим виступу: <http://www.ieras.ru/journal12/2000/8.htm>; 11. Сарьян С. Трансформация европейской идентичности. – Режим доступу: <http://www.nogavank.am/ru/?page=theme&thid=8&nid=191>; 12. Стародуб Т.С. Процеси формування нової регіональної ідентичності країн Центральної Європи // Зб. наук. праць № 14: „Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку”. – Львів: Нац. ун-т „Львівська політехніка”, 2003. – С. 23-27; 13. Східна політика Європейського Союзу в перспективі його розширення за рахунок країн Центрально-Східної Європи – польська точка зору // Економічний часопис. – 2001. – №11-12, – С. 8-15; 14. Тихомирова Є. Б. Європейська ідентичність у структурі ідентифікаційної матриці українського студента // Наукові записки Луганського нац. ун-ту. – Вип. 8. Т. 1. Серія „Філологічні науки” : Зб. наукових праць \[Пред'явлення світу в гуманітарних дискурсах XXI століття\] / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ ім. Т. Шевченка”, 2009. – С. 194-203; 15. Тихомирова Є. Б. Формування європейської ідентичності як чинник європейської інтеграції. // Наукові записки НАУКМА. – Т. 45. Політичні науки. – 2005. – С. 56-60; 16. Фаас Д. Молодежь, Европа и нация: политические знания, интересы и идентичности нового поколения. – Режим доступу: \[http://dialogs.org.ua/crossroad_full.php?m_id=9264\]\(http://dialogs.org.ua/crossroad_full.php?m_id=9264\); 17. Хантингтон С. Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности. – М.: ООО „Издательство АСТ”: ООО „Транзиткнига”, 2004. – 635 с.; 18. Худиев С. В поисках „европейской идентичности”. – Режим доступу: <http://www.baznica.info/index.php?name=Pages&op=page&pid=5750.html>; 19. Loek Halman, Ruud Luijckx and Marga van Zundet. Atlas of European Values. – Brill and Tilburg University, 2005. – 140 p.; 20. Pan-European identity. – Режим доступу: \[http://en.wikipedia.org/wiki/Pan-European_identity\]\(http://en.wikipedia.org/wiki/Pan-European_identity\);](http://demoscope.ru/weekly/2005/0225/gaze-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Galyna Tkach

The Major Factors of the European Identity Genesis

The author analyzes the basic approaches to conceptual understanding of the European identity which defines different factors of occurrence of it to a phenomenon: biological, cultural, political, territorial and personal. Among major factors of formation of the European identity the author means the general economic life, federal democratic legitimated institutions, society democratisation on national and European levels, adoption of the EU Constitution, cultural and educational the politis of the EU and member states, education system Europeanization, supply of information to wide layers of the public, system of public relations of state institutions and the European establishments.

Key words: the EU, Europeanization, European identity, democratic institutions, globalization.